

Ilmoitus

14. marraskuuta 2018

EASPD Ilmoitus yhteisötalousyrityksistä

Sisältö

1. Esipuhe	2
2. Yhteisötalousyritykset	4
3. Suositukset EU-instituutioille	7
4. Yhteisötalousyritysten tulevaisuus.....	8
5. Johtopäätökset.....	10
Yhteystiedot	10

1. Esipuhe

Yhteisötalousyritykset on sosiaalitalouteen kuuluva työ- ja työllistymistapa, joka on saanut yhä enemmän huomiota eurooppalaisella ja kansallisella tasolla, koska ne työllistävät ja osallistavat sosiaalisesti vammaisia ihmisiä ja erityisesti heitä, joilla on älyllisiä ja/tai psykologisia vammoja.

Nykyisin yhteisötalousyritykset palkkaavat enemmän vammaisia ihmisiä kuin muut yritykset. Itse asiassa, monissa tapauksissa ne ovat ainoa työllistymismahdollisuus useilla Euroopan alueilla. Niiden olemassaolo alikehittyneillä maaseutualueilla tekee niistä myös tärkeän sosiaalisen yhteenkuuluvuuden työkalun ja ne ehkäisevät väestökatoa alueilla, jonka muu väestö on vaarassa hylätä.

Yhteisötalousyritysten lisäarvo on niiden ainutlaatuisen sosiaalisen ja taloudellisen tarkoituksen yhdistelmän ansiosta se, että ne ovat etulinjassa Artikla 27:n toimeenpanossa, joka koskee oikeutta tehdä töitä ja työllistyä Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yleissopimuksen (YK CRPD) mukaisesti, mikä tekee heistä yhden tämän oikeuden tärkeimmistä käyttäjistä.

Kehitysvamma-alan palveluntuottajien eurooppalainen yhteistyöjärjestö EASPD esitteli kesäkuussa 2018 Bulgarian Varnassa pitämässään kansainvälisessä ”Sosiaalitalous tehokkaana sosiaalisen osallistamisen mallina – Yhteisötalousyritykset, sosiaalipalvelu ja työllistäminen” -konferenssissa erilaisia eurooppalaisia yhteisötalousyritysmalleja, jotka olivat työllistäneet vammaisia. Konferenssissa perehdyttiin myös siihen, kuinka nämä mallit edistävät sosiaalista osallistamista ja Artikla 27:n mukaista oikeuksien käyttöä. Tilaisuudessa esiteltiin monia onnistuneita ja kestäviä palvelumalleja, jotka parantavat sosiaalista osallistumista ja yhteenkuuluvuutta päivittäin, sekä sisältävät tärkeän yrittäjyydellisen elementin. Konferenssi edusti siten muodollisesti EASPD:n antamaa tunnustusta tukipalvelusektorin roolille yhteisötalousyrittäjyydessä.

Julistus on tulosta Varnassa käydyistä keskusteluista, ja sen luonnos on valmisteltu EASPD:n kuulemisen jälkeen. Siinä määritellään vammaisten tukipalveluiden asema yhteisötalousyrityksissä¹ sekä sen tulevaisuudenkuva tunnistamalla alan ja eurooppalaisten instituutioiden tärkeimpiä suosituksia. Julistuksessa määritellään myös toimenpiteitä, joita yhteisötalousyritykset tekevät kehittääkseen edelleen yhteisötaloutta.

---

¹Tässä asiakirjassa yhteisötalousyrityksillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka osallistuvat erityisesti vammaisten henkilöiden työhön ja työllistämiseen. Heillä voi olla erityisiä tarpeita, jotka voimme tunnistaa ja jotka eivät välttämättä sovi yhteen muiden yhteisötalousyritysten kanssa.

2. Yhteisötalousyritykset

Seuraavissa kappaleissa esitellään tärkeimmät yhteisötalousyrityksiin liittyvät asiat eurooppalaisessa mittakaavassa:

- Euroopassa käytetyt yleiset määritelmät
- Vammaistyössä aktiivisten yhteisötalousyritysten ominaispiirteet
- Yhteisötalousyritysten rooli työnteko- ja työllistämisoikeuden käyttäjinä YK:n CRPD:n mukaisesti

Sekä Euroopan Unionin että jäsenvaltioiden ja asianosaisten vuoropuhelulla on tärkeä rooli yhteisötalousyritysten kehitystä koskevan keskustelun tukemisessa täyttäen kehitystarpeen tällä alueella.

2.1 Yhteisötalousyritykset Euroopan laajuisesti

Yhteisötalousyritykset ovat tärkeitä toimijoita yhteisötaloudessa, koska ne yhdistävät sosiaalisia tavoitteita yrittäjähengessä. Nämä organisaatiot keskittyvät saavuttamaan laajempia sosiaalisia, ympäristöllisiä ja/tai yhteisöllisiä tavoitteita pelkän tuoton tavoittelun sijaan.

Euroopan unionin lainsäädännössä Euroopan komissio käyttää termiä ”sosiaalinen yritys”, joka kattaa seuraavanlaiset yritykset²:

- *”Sellaiset, joiden sosiaalinen tai yhteiskunnallinen tavoite yhteisen hyvän puolesta on niiden kaupallisen toiminnan syy, ja yleensä korkeasti sosiaalisesti innovatiivisella tasolla.”*
- *”Sellaiset, joiden tuotot sijoitetaan pääosin uudelleen tämän sosiaalisen tavoitteen saavuttamiseksi.”*
- *”Sellaiset, joissa organisaatio tai omistajuus heijastaa yrityksen tehtävää käyttäen demokraattisia tai osallistuvia periaatteita tai sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen keskittyen.”*

Monissa maissa yhteisötalousyritykset tunnustetaan lainsäädännössä jossain määrin, mutta tämä ei ole maailmanlaajuista. Monet yhteisötalousyritykset toimivat sosiaalisina osuuskuntina, osa on rekisteröity yksityisiksi rajavastuuyhtiöiksi, osa on keskinäisiä yhtiöitä ja monet niistä ovat voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, kuten talousosuuskuntia, yhdistyksiä, vapaaehtoisjärjestöjä, hyväntekeväisyystoimijoita tai säätiöitä.

² http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises_en

2.2 Yhteisötalouslyritykset avaintekijöinä vammaisten henkilöiden tukemisessa

Vammaisalalla merkittävä määrä tukipalveluiden tuottajista ovat sitoutuneita toimimaan sosiaalisten tavoitteiden mukaisesti tarjoamalla työ- ja työllistymismahdollisuuksia vammaisille henkilöille samalla taloudellisia toimia harjoittaen – näin ollen ne ovat osa yhteisötaloutta ja ne voidaan lukea sosiaalisiksi yrityksiksi.

Yhteisötalouslyritykset, jotka tarjoavat työtä ja työllistymismahdollisuuksia vammaisille henkilöille, määritellään kuitenkin erillisessä yhteydessä toimintansa mukaisesti. Osa heidän työvoimastaan koostuu vammaisista henkilöistä. Yrityksissä on jatkuvia ammattikoulutukseen, opetukseen ja työn tukemiseen liittyviä tarpeita, jotka saattavat olla ajallisesti, kustannuksellisesti ja luonteellisesti merkittävämpiä, kuin vammattomien ihmisten tarpeet. Tämä voidaan selittää, sillä, että vammaiset henkilöt voivat olla myös sellaisia, joilla on perusteellisia tukitarpeita. He voivat olla esimerkiksi kehitysvammaisia tai psykososiaalisesti vammaisia. Tällaisenaan työnantajan saama tuotto ei ole välttämättä itsestään selvää kaikki edellä mainitut vaatimukset huomioiden. Sen vuoksi toimivan yhteisötalouslyrityksen olemassaolon edellytys on tukien ja/tai verohelpotusten olemassaolo, joilla lievennetään yhteisötalouslyritysten lisäkustannuksia ja/tai normaalia heikompaa tuotantotehokkuutta vammattomiin työntekijöihin verrattuna.

Edellisten lisäksi useissa Euroopan maissa riittämätön lainsäädäntö vaikeuttaa sellaisten palveluntarjoajien toimintaa, jotka voisivat toimia kaupallisina yksiköinä ja saada yhteisötalouslyrityksen statuksen, joten he eivät pysty tarjoamaan työhön liittyviä toimintoja täysimittaisen työlainsäädännön alaisuudessa.

Niiden toiminnan laajuus huomioiden, vammaisia henkilöitä tukevat yhteisötalouslyritykset kohtaavat usein rajoitteita toiminnassaan, joka saattaa asettaa ne epätasa-arvoisiin olosuhteisiin markkinoilla ja/tai ne eivät voi kehittää palveluitaan täyteen mittaansa tukemiensa yksilöiden hyväksi.

2.3 Yhteisötalouslyritykset innovaattoreina vammaisten henkilöiden oikeudessa tehdä töitä ja työllistyä

Vuosien aikana yhteisötalouslyritykset ovat kehittäneet asiantuntemustaan ammattikoulutuksen ja -opetuksen alalla sekä työprosessien ja -asemien mukauttamisessa. Yhteisötalouslyritysten kokemukset useissa Euroopan maissa osoittavat, että yhdistelmä alaan sopivaa lainsäädäntöä ja muut ehdot voivat luoda win-win-tilanteen sekä työnantajalle että työntekijälle ja luoda tilanteen, jossa yhteisössä osallistetaan ja osallistutetaan useita henkilöitä, joilla on vaikeuksia löytää työmahdollisuuksia muissa olosuhteissa.

Yleistä yhteisötalouslyritysten näkökulmaa, joka tarjoaa yksilöllistä, työntekijöiden oikeudet huomioivaa tukea osallistavassa ympäristössä, voidaan pitää lupaavana kehityksenä oikeudelle tehdä töitä ja työllistyä. Tämä tekee yhteisötalouslyrityksistä arvokkaan instrumentin YK:n CRPD Artikla 27:n vaatimusten täyttämiseen ja niiden edistämiseen silloin, kun vaatimuksia ei olla vielä täytetty.

Työnteko- ja työllistymisoikeuden käyttöönotto vaatii todellakin monia muutoksia YK:n CRPD:n allekirjoittaneilta valtioilta ja järjestöiltä, jotka osallistuvat työn ja työllistämismahdollisuuksien tarjontaan. On selvää, ettei ”yhden koon” lähestymistapa voi täyttää yksilöllisiä tarpeita eikä se voi olla ratkaisu kaikille. Sosiaalisilla yrityksillä voi kuitenkin olla hyvät mahdollisuudet puuttua menestyksekkäästi joihinkin YK:n CRPD Artikla 27:n haasteisiin.

3. Suositukset EU-instituutioille

Viime vuosikymmenen aikana Euroopan unioni on ottanut johtavan roolin yhteisötalousyriyten kehityksessä. Vuonna 2011 käynnistetty Sosiaalisen liiketoiminnan aloite³ oli myös positiivinen askel. Se sisältää toimenpiteitä, joiden tavoite on yhteisötalousyriyten tietämyksen jatkokehittäminen, niiden kehityksen tukeminen ja yhteisötalousyriyksiin sijoittaminen tulevien vuosien aikana.

EU:n julkisia hankintoja koskeva direktiivi vuodelta 2014 sisältää sosiaalilausekkeita ja parhaan hinta-laatusuhteen kriteeri on tarjonnut hyviä mahdollisuuksia suosia yhteisötalousyriyksiä, ja monet Euroopan maat ovat hyötäneet tästä asetelmasta. Samaan aikaan Euroopan rakenne- ja investointirahaston (ESIF) ja Työllisyyden ja sosiaaliasioiden innovointiohjelman (EaSI) rahoitusohjelmat ovat olleet tärkeässä roolissa sektorin taloudellisessa tukemisessa, mutta näitä mahdollisuuksia ei aina käytetä riittävästi hyväksi tietojen tai hallinnollisen kapasiteetin puutteessa.

Seuraavissa kappaleissa esitellään EASPD:n tärkeimpiä suosituksia yhteisötalousyriyten kehityksen vahvistamiseksi tulevin avuosina ja näiden mallien luomisen tukemiseksi aina, kun kansallinen lainsäädäntö ei vielä mahdollista niiden täysimääräistä kehitystä.

EASPD:n suositukset EU:n instituutioille:

✓ Oikeudelliset puitteet

- Luoda puitteet EU:n julkisia hankintoja koskevan direktiivin Varattu ja hankintasopimuksia koskevan Artikla 20:n käyttöönotolle ja noudattamiselle⁴ yhteisötalousyriyten kehityksen tukemiseksi.
- Edistää ”kevyemmän hallinnon” käyttöönottoa sosiaalipalveluissa EU:n julkisten hankintojen direktiivin Artiklojen 74–77 mukaisesti.
- Tunnistaa yhteisötalousyriyten erityispiirteet sosiaalitaloudessa ad hoc -lainsäädännöllä, joka sopii vammaisten henkilöiden tarpeisiin.
- Edistää EU:n valtionapusaadoksen käyttöä⁵ yhteisötalousyriyten sosiaaliseen tukemiseen.

✓ Investointitarpeet ja rahoitus

- Korostaa rahoitusmallien mahdollisuuksia, kuten Euroopan strategisten investointien rahasto⁶ (EFSI), joka mahdollistaa innovaatioita, joka laajentaa alan taloudellisten toimintojen vaikutuksia.
- Ylläpitää ja kehittää edelleen ad hoc -rahoitusmalleja seuraavassa EU:n monivuotisessa rahoituskehityksessä, joka vastaa yhteisötalousyriyten

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0682>

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FRF/TXT/?uri=celex:32014L0024>

⁵ Komission säädös (EU) N°651/2014 kesäkuun 17. 2014

⁶ http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/funding/efsi_en

tarpeita, kuten Euroopan strategisten investointien rahastossa ja Työllisyyden ja sosiaaliasioiden innovointiohjelmassa (EaSI).

✓ **Tietoisuuden lisääminen**

- Kehittää innovaatiokulttuuri ad-hoc-instrumentteja käyttäen yhteisötalouslyrityksille yhden asiointipisteen muodossa ja tarjota tarkkaa tietoa vammaisten henkilöiden työllistymisestä.
- Tarjota teknistä, taloudellista ja hallinnollista tukea siirtymää toteuttaville tai yhteisötalouslyritysten periaatteille sitoutuville organisaatioille.
- Antaa näkyvyyttä sektorille valtavirtaisten yhteisötalouslyritysten etuja ja potentiaalia EU-lainsäädännössä ja käytäntöjen laatimisessa.
- Rohkaista tutkimuksen ja opetussuunnitelmien kehitystä tulevaisuuden sosiaalisille yrittäjille yliopistotasolla ja kehittää viitekeskuksia sosiaalisten yrittäjien tukemiseksi.
- Tarjota vuorovaikutusalustan sosiaalisille yrittäjille ja kansallisille/paikallisille viranomaisille, jossa voidaan keskustella heidän tarpeistaan ja yhteistyömahdollisuuksistaan.

✓ **Tulkinta UNCRPD:stä**

- Tunnustaa yhteisötalouslyritykset YK:n CRPD:n käyttöönoton edistäjinä, jotka tuovat tarvittavan avun sekä työntekijöiden että työnantajien saataville.
- Varmistaa tarvittava yhteisötalouslyritysten tunnustaminen vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksien laajuudessa.
- Korostaa jäsenvaltioiden tarvetta kehittää riittävät lainsäädännölliset ja taloudelliset puitteet, jotka tukevat sekä työnantajia että työntekijöitä, joilla on vammaisen henkilön tarpeita.
- Edistää Artikla 27:n toteuttamisen ymmärtämistä sekä vammaisten henkilöiden työelämään liittyvien työnantajien että kaikkien sidosryhmien käytännössä.

4. Yhteisötalouslyritysten tulevaisuus

Yhteisötalouslyritykset kehittyvät nopeasti, ja niillä on ainutlaatuinen mahdollisuus avata työ- ja työllistymismahdollisuuksia monille vammaisille henkilöille, jotka ovat nykyisin työmarkkinoiden ulkopuolella yksilöllisten vaihtoehtojen riittämättömyyden takia sekä sen vuoksi, ettei tukea tarvitsevien henkilöiden palkkaamiseen anneta apua työnantajille.

Seuraavat toimet ovat osoitus EASPD:n jäsenten sitoutuneisuudesta kehittää yhteisötaloutta yhteisötalouslyritysten avulla edelleen ja kehittää vammaisten henkilöiden työmahdollisuuksia.

Tässä laajuudessa EASPD:n verkostoon kuuluvat yhteisötalouslyritykset sitoutuvat seuraaviin:

✓ Ammatillinen ja koulutuksellinen koulutus

- Kasvattaa yhteisötalousyriyten mahdollisuuksia täyttämällä oppimismahdollisuuksien kuilun esim. kehittämällä alojenvälisiä kumppanuuksia, joissa kannustetaan innovaatiota ja syvällisten toiminnallisten asioiden ymmärtämistä.
- Kehittää ohjeita, kuinka sekä työnantajille että työntekijöille voidaan tarjota optimaalista tukea, jotta he voisivat antaa parhaat puitteet hyvien käytäntöjen lisäämiselle.
- Kehittää sertifiointimahdollisuuksia työntekijöille, jotta he voisivat hyödyntää taitojen hankintaa kaikissa yhteyksissä.

✓ Tietoisuuden lisääminen

- Turvata yhteisötalousyriyten tarpeiden täyttäminen tulevissa EU-keskusteluissa ja edistää tilaisuuksien vaihtoa eri EU-yleisöjen kesken.
- Edistää hyvien käytäntömallien jakamista ja oppimista Euroopan laajuisesti ja tukea näitä esimerkkejä, kun ne otetaan käyttöön YK:n CRPD:ssä.
- Korostaa oppimis- ja rahoitusmahdollisuuksia yhteisötalouslyrityksille ja niiden sidosryhmien verkostoille.
- Edistää sosiaalisten keskustelurakenteiden kehittämistä yhteisötalouslyrityksille tärkeiden asioiden hoitamisessa, jotka liittyvät vammaisten henkilöiden työllistämiseen.

✓ Tulkinta UNCRPD:stä

- Hoitaa vammaisten henkilöiden tarpeita ja oikeuksia YK:n CRPD:n hengessä.
- Kehittää henkilökeskeisiä lähestymistapoja vammaisten henkilöiden tukemiseen antamalla heille voimaantumisen tunteen osallistuessaan työelämään.
- Varmistaa, että puitteet YK:n CRPD:n taustalla ovat hyvin ymmärrettyjä ja huomioituja vammaisten henkilöiden oppimispolun kehityksessä ja tuessa sekä heidän oikeuksiensa käytössä.

5. Johtopäätökset

Lainsäädännöllisten puitteiden ja kehittämisen edistämisen laajuudessa käytännetasolla yhteisötalouslyritykset ovat osoittautuneet tehokkaaksi työkaluksi, jotka tukevat monia sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita. On tärkeää ajatella yhteisötalouslyrityksiä yhtenä työkaluna, jota voidaan käyttää vammaisten henkilöiden työllistämismahdollisuuksien parantamiseen ja samalla kehittää Euroopan sosiaalitaloutta. Jotta nämä mallit voisivat olla tehokkaita, tarvitaan laadukkaat oikeudelliset puitteet, jotka toimivat sekä vammaisten henkilöiden että kaupallisia toimintoja kehittävien yrittäjien hyväksi, ja joilla varmistetaan kestävä ja pitkäaikainen yksilöllinen kehitys.

EASPD jatkaa tarkoituksenmukaisten suhteiden kehittämistä valtavirran sidosryhmien kanssa yhteisötalouslyritysten kehityksessä varmistaakseen, että yhteisöön juurtuneiden työhön osallistamis- ja työllistämismallit ovat kunnossa ja takaavat ihmisoikeudet.

Eteenpäin katsoessa on erityisen tärkeää, että EASPD edistää hyvää tietämystä yhteisötalouslyrityksiä koskevissa asioissa ja tarpeissa EU:n ja valtioiden lainsäätäjien keskuudessa. Ainutlaatuisen osaamisalustan kautta voimme tarjota runsaasti mahdollisuuksia niiden käsittelyyn ja ratkaisujen tunnistamiseen.

Työnteko ja työllistymisoikeuden käyttöönotto – YK:n CRPD:n Artikla 27 – joka on EASPD:n jäsenten tehtävien ytimessä vaatii monia muutoksia allekirjoittaneilta valtioilta, keskusteluun osallistuvilta asiaan liittyviltä sidosryhmiltä ja EASPD:n jäseniltä, jotka ovat sitoutuneita edistämään keskustelua, jolla voidaan vastata vammaisten henkilöiden tarpeisiin ja toiveisiin.

Mikä on EASPD

[EASPD](#) (European Association of Service providers for Persons with Disabilities) on eurooppalainen kansalaisjärjestöverkosto, joka edustaa 17 000:ää sosiaali- ja terveystuen tuottajajärjestöä ympäri Euroopan ja kaikissa vammoissa. Se pyrkii edistämään vammaisten henkilöiden tasavertaisia mahdollisuuksia tehokkailla ja korkealaatuisilla palvelujärjestelmillä. Sen jälkeen kun [Yhdistyneiden Kansakuntien Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus](#) (YK CRPD) astui voimaan, siitä on tullut EASPD:n käytäntöstrategian ydin. EASPD on akkreditoitu vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen sopimusvaltioiden liittoon.

Yhteystiedot

Sabrina Ferraina
Käytännepäällikkö
www.easpd.eu

